

به مناسبت هفته بانکداری اسلامی، دومین سمینار یکروزه عملیات بانکداری بدون ربا در روز یکشنبه دهم شهریورماه جاری در سالن کنفرانس موسسه بانکداری ایران تشکیل شد. چند نفر از صاحب نظران با توجه به فعالیت چند ساله شبکه بانکی نظریاتی ارائه داده اند و برای هرچه بهتر شدن روند کار سئوالاتی مطرح کردند تا بررسی شود.

اولین سخنران سمینار آقای دکتر نوربخش وزیر امور اقتصادی و دارایی برای تداوم و اجرای بهتر عملیات بانکداری بدون ربا خواستار ارتباط مداوم و مستمر سیستم بانکی و حوزه و دانشگاه شد. وی خواستار تحقیقات بیشتر در زمینه عملیات بانکی بدون ربا از نظر تئوری شد و گفتند باید از نظر تئوری و اجرایی کار شود تا پاسخ روشن به دست بیاوریم که ارتباط سیستم بانکی بدون ربا با سیستم بانکی بین المللی چگونه باشد و برای توجیه تفاوت دو سیستم بدون ربا و ربوی کار فرهنگی صورت گیرد.

سپس آقای دکتر عادل رئیس گل بانک مرکزی از فعالیت یک ساله سیستم بانکی اظهار رضایت کرد و از ابزارهای اعتباری به جای پول - تصحیح نرخ سود سپرده ها - برداشتن سهمیه پولی در توزیع اعتبارات، نقل و انتقال سریع پول در حسابهای مشتریان در بانکها، تحولات ارزی در یکساله گذشته، تاسیس بانک توسعه صادرات، آزادسازی ورود طلا به کشور و صدور آزاد مصنوعات طلا به خارج در جلسه سمینار و متعاقب آن در مصاحبه مطبوعاتی بیاناتی ایراد کرد.

حیدر شریفی

یکی از مهمترین قسمت‌های اظهارات رئیس گل بانک مرکزی مطلبی حساس در باره پول بود که بدین شرح اعلام شد "برای هرچه بهتر شدن عملیات بانکداری بدون ربا لازم است که جایگاه بازار سرمایه و اساساً وضع پول از دیدگاه اسلام روشن شود. به خصوص سخنران به این نکته ظریف توجه داشت که با ضعف تر شدن قدرت خرید پول در دست مردم و افزایش مرتب ارزش کالا چه فکری باید کرد و تکلیف صاحب پول چیست؟ آیا وقت آن نرسیده که با عنایت به وضع بازار و افزایش بهای کالا به وضع سرمایه و پول که هم چنان در سراسری ضعف قرار گرفته و اندک اندک قدرت خرید از دست می دهد از طرف صاحب نظران و اندیشمندان فکری بشود؟ در حقیقت دکتر عادل باصمیمت قابل ستایشی پس از اعتراف به این مسئله از متخصصین در جهت راهنمایی بانک مرکزی درخواست همکاری داشت.

طبق ماده ۲۸-۱ قانون پولی و بانکی مصوب سال ۱۳۳۹ "به منظور حفظ ارزش پول و تنظیم اعتبارات، موسسه مستقلی به نام بانک مرکزی ایران تشکیل می گردد" و در قانون اصلاحی سال ۱۳۵۱ طبق ماده ۱۵ از سند ب آمده است "هدف بانک مرکزی حفظ ارزش پول و موارد یرداختها و تسهیل معاملات بازرگانی و کمک به رشد اقتصادی کشور است".

نزدیک به سیزده سال است که انقلاب اسلامیان به ثمر رسیده و ۸ سال از تصویب قانون عملیات بانکداری غیر ربوی می گذرد، آیا اولیای بانک مرکزی در جهت تحقق اهداف قانونی عمل منتهی انجام داده اند؟ صاحب نظران مسایل پولی اعتقاد دارند که اگر در معاملات اقتصادی مبلغی اضافه تر از نرخ برابری رسمی از پول ملی در معامله یا واحد پول خارجی پرداخت شود، ارزش خارجی پول ملی نقصان پیدا کرده و در صورت عکس ارزش پول ملی بیشتر است. وقتی ملاحظه می شود که مأمور بانک مرکزی ایران در پیاده رو و در آشفته بازار معامله گران ارر حاضر می شود و چوب حراج به پول ملی می زند و بعد از مدتی با کشودن دکان صرافی دوش به دوش صرافان، دلاری که اسما " ۷۵ ریال است تا بیش از ۱۴۰۰ ریال به فروش می رساند چه کسی قادر است از تضعیف پول ملی جلوگیری کند، گام اول برای تنست بهای ارز باید از طرف موسسه مستقلی کدطبق قانون در جهت حفظ ارزش پول تاسیس شده بر داشته شود و بعد از اندیشمندان طلب همکاری کند.

در مورد استفاده از ابزار و وسایل اعتباری که واقعا " بسیار مفید است و از آن حتماً کارت اعتباری بانک تجارت - حک، بانک سه - حک فرمز بانک صادرات

و بالاخره چک مسافرتی بانک ملت توسط دکتر عادل مطالبی مطرح شد اما از دو نوع چک بانک ملی ایران اظهارت نشد و بیان نکردند که چرا وسایل اعتباری که حدود چهل سال قبل در دسترس بوده است ممنوع معامله شده است، طبق لایحه قانونی در مهر ماه سال ۱۳۳۱ منحصرأ به بانک ملی ایران اجازه داده شد که دو نوع چک تضمین شده یکی چکهای ملغ دار ۱۰۰۰۰ ریالی و ۵۰۰۰۰ ریالی و ۱۰/۰۰۰ ریالی بدون نام و نوع دیگری حک با نام و بدون ملغ که به درخواست مشتری یا هر مبلغی که می خواست صادر می شد و هم اکنون بیزمورد استفاده مردم در معاملات کلان می باشد و برطبق قانون، صادرکننده و پشت نویسان چکهای با نام حق ندارند از یر داخت چک جلوگیری یا درخواست مسدود کردن آن را بنمایند به علاوه قسوسوت و ورشکستگی صادرکننده چک تضمین شده خطایی به حقوق دارندد حک وارد نمی کند و حتی طلبکاران صادر کننده حک تضمین شده با نام میر حق توقف آن را ندارند. از این دو نوع ابزار اعتباری که نگذرم نوعی چک مسافرتی بین سالهای ۱۳۳۰ تا سال ۱۳۵۷ با مبلغ های اسمی ۱۰۰۰۰ ریالی و ۵۰۰۰۰ ریالی و ۱۰/۰۰۰ ریالی از طرف بانک ملی ایران

بانکها شرعی است یا غیر شرعی، گفت "سود تضمین شده‌ای در کار نیست، در بعضی موارد شکل عمل ممکن است مشکل ایجاد کرده باشد" ولی شورای پول و اعتبار توسط بانک مرکزی، به بانکها ابلاغ می‌کند

۱ - نرخ‌ها (نرخ سود دریافتی بانکها) در مورد کلیه متقاضیان اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی اعمال گردد ۲ - در مورد معاملاتی که سود آنها در آینده تحقق می‌یابد (مانند مضاربه - مشارکت مدنی و سلف) حداقل نرخ‌های سود مورد انتظار بانک، معیار پذیرش تقاضای ارائه شده به بانک جهت دریافت تسهیلات اعطایی می‌باشد و این حداقل سود مورد انتظار تا ۲۴ درصد، هم افزایش یافته است و با این دستور دست بانکها باز است که انتظارات خود را از اخذ سود بدون سقف بالا ببرند و بدون پنهان کاری در متن قراردادها منعکس سازند و بنویسند "سود تضمین شده"، البته بانکها مکلف‌اند که حقوق و منافع خود و سیرده‌گزاران را حفظ نمایند تا سیرده‌گزار با اطمینان سرمایه خود را به موسسات مالی و بانکی واگذار کند ولی باید در همین راستا راههای قانونی و شرعی نیز مورد توجه دقیق قرار داده و برای حصول به این هدف در زمینه بیمه معاملات بررسی فقهی صورت گیرد به جای اینکه با عقود اسلامی "عامل را" مقید به تادیه اصل و سود تضمین شده کنیم، انجام معامله و منافع بانک و سیرده‌گزار و اصل سرمایه را زیر پوشش بیمه قرار بدهیم.

بنابراین سمینار یکروزه و شنیدن سخنان هرچند مفید صاحب نظران، کارساز نیست و برای آینده و قبل از تشکیل سمینار باید مسائل - مشکلات و اتهامات

در دسترس نیست

پشتوانه مبلغ میلیون ریال

۱ - طلا ۱۰/۸۸۳/۶

۲ - سهمیه و سهم دولت در موسسات بین‌المللی ۳/۴۵۰/۶

۳ - سهمیه و سهم دولت در موسسات بین‌المللی ۴/۲۲۶/۷

۴ - ارز ۳۱۹/۹۵۵/۱

۵ - اسناد تعهدات دولت ۶۱/۴۸۴

۶ - جمع کل پشتوانه و اسکناس منتشره ۴۰۰/۰۰۰

با عنایت به صورت ریز فوق معلوم می‌شود که در آن تاریخ مجموع طلای پشتوانه ردیف ۱ و ۲ بالغ بر ۳/۶ درصد بوده است و بحاست بگویم که در سال ۱۳۵۸ واحد و مقیاس پول قانونی ایران طلا بوده که به صد دینار تقسیم می‌شده و وزن خالص یک ریال آن معادل ۲/۶۶۱۱۹۱ گرم طلای خالص بوده که در سال ۱۳۱۵ یک پهلوی به ارزش یکصد ریال و نیم پهلوی به‌بهای پنجاه ریال و با همان عیار و وزن سابق قیمت‌گذاری و مورد معامله قرار می‌گرفته است البته در زمینه انتشار اسکناس گفتنی زیاد است که فعلا "صرفنظر می‌شود و اما در مورد تسهیلات و معاملات بانکها در سمینار و در مصاحبه مطبوعاتی مطالبی عنوان شد که به‌طور مختصر اشاره می‌شود، آقای عادل در پاسخ به سؤال محله گزارش در باره اینکه آیا سود تضمین شده برای

صادر که در دسته‌های ۱۰ برگی شماره‌دار و بدون کارمرد به مشتریان عرضه می‌شد که برای دارندگان در مسافرتها تسهیلات لازم را فراهم می‌کرد و حتی از سال ۱۳۵۳ این چکهای مسافرتی در اختیار زائران بیت‌الحرام قرار می‌گرفت تا در یاحه‌های بانک ملی ایران در عربستان از آن استفاده کنند و جالب اینکه این نوع چکهای مسافرتی در بازار عربستان سیز به‌جای پول ایران مورد معامله قرار می‌گرفت و حا دارد که مجدداً از این بازار نیز استفاده شود.

رئیس بانک مرکزی در باره طلا و پشتوانه نیز به‌طور گذرا مطلبی بیان کرد. اصولاً "طلا درصد زیادی از پشتوانه اسکناس را در بر نمی‌گیرد که بحثی در سمینار یا مصاحبه‌ها داشته باشد زیرا حداکثر سه و نیم تا چهار درصد سهم پشتوانه اسکناس از طلا بیش نیست (طلای موجود در خزانه و طلای تحویلی به صندوق بین‌المللی) برای روشن شدن بیشتر، آمار پایان سال ۱۳۵۶ پشتوانه اسکناس درج می‌شود تا ملاحظه شود که اجراء تشکیل‌دهنده پشتوانه چه اقلامی می‌باشند (آمار بعد از انقلاب منتشر نشده

و از نزدیک شدن ما به دکتر احسانی جلوگیری کردند.

وقتی با اصرار ما روبرو شدند دو طرف دکتر احسانی نشستند و مباحث انجام مصاحبه‌ای آزاد و گفتگوی ما با دکتر از امریکا آمده و بی‌اطلاع از جریانات اقتصادی داخل ایران شدند. لذا دکتر احسانی با دیدن برخورد ایرانی‌ها با خبرنگاران اقتصاددانی را کنار گذاشت و دیپلمات شد. به ما گفتند برای مصاحبه پنج دقیقه وقت دارید. در حالی که وقت تعیین شده برای مصاحبه یک ساعت بود.

تلگرافی و شتابزده از دکتر احسانی پرسیدیم آیا این توصیه بانک جهانی است که ایران بازار بورس را فعال کند یا اقتصاد دانان ایرانی به این نتیجه رسیده‌اند؟ دکتر احسانی: مقامات ایران خودشان بر همه چیز واقف هستند.

پرسش بعدی را با دست‌چاکی مطرح کردیم: "آیا بازار بورس محدود ایران می‌تواند با هفته‌ای ۷ میلیارد ریال معامله سهام، نقدینگی سرگردان را به خود جلب کند؟"

دکتر احسانی: اگر توصیه‌ها، کارهای لازم و پیشنهاداتی که کرده‌ایم از طرف ایران صورت گیرد حتماً امکان‌پذیر خواهد بود.

اینجا بود که طوفانی از تهاجم برپا شد و ضد و نقیض بودن جواب اول و دوم باعث شد تا دکتر شیوا، سرپرست مرکز تحقیقات بانک مرکزی و آقای فهیمی کارشناس حقوقی بازار بورس دکتر احسانی را از ما جدا کنند و حتی وقت ۵ دقیقه‌ای مصاحبه هم از ما دریغ شد. فرصت نکردیم که از دکتر شیوا سؤال کنیم که آیا در بازار آزاد که در آن اندیشه هم باید آزاد باشد اگر ارتباط خبرنگار با اقتصاددان میسر نیاید پس بقیه قضایا که مصیبت است، در هر صورت برای ما این پرسش مطرح می‌شود که دکتر احسانی به کدام یک از مسایل پشت پرده واقف بود که در زمان درج‌آورد آفتابان را ناراحت می‌کرد؟ و اگر چیزی یا کاسه‌ای زیر نیم کاسه نبود پس محافظ شدن آقایان چه معنی داشت؟ به هر حال بسیاری از رازهای اقتصادی این کشور را به عنوان خبرنگار نمی‌دانیم این هم روی آنها ●

از قبیل بیمه معاملات - تطبیق تسهیلات اعطائی بانکها، عقود اسلامی - نحوه کار فرهنگی روی سیستم بانکداری اسلامی - مقایسه بانکداری بدون ربا با سیستم بانکداری بین‌المللی، اعطای سود برداختی به سپرده‌های کوتاه مدت و بلند مدت - جایگاه سرمایه و وضع پول از دیدگاه اسلام و امثالهم، کاملاً مشخص و ابتدا مسائل در کمیسیونهای فرعی تخصصی سمینار بررسی بشود و سپس مسائل حل شده در خزانه افکار، جلسه عمومی منتقل و بعد از تصویب برای احرای صحیح و عملی به بانک مرکزی ابلاغ گردد و البته چنین اقدام اصولی یا یکروز و چند جلسه سخنرانی عملی نیست.

هم‌اکنون برداشت بانکها از عقود اسلامی آنچنان با معاملات ربوی نزدیک است که مشتری شک می‌کند که آیا بعد از چند سال که بانکها اسلامی شده‌اند باز هم عملیات ربوی مجاز است؟ اینک نمونه‌ای از این دسته معاملات با نظر فقهی حضرت امام (ره) دیلاً منعکس و به تحلیل خود خاتمه می‌دهم.

شرکتی تازه تاسیس، برای تکمیل پروژه تاسیسات برقی ساختمان تجاری - اداری، از بانک تقاضای وام می‌کند و آن بانک نیز اعتبار با وام درخواستی را در قالب عقد جعاله وجه درخواستی را بیکجا پرداخت و در متن قرارداد مبلغی بابت سود تضمین شده قلمداد می‌کند و معامله از دید دو طرف انجام می‌شود و اکنون این اعتبار را با فتوای حضرت امام (ره) مقایسه می‌کنیم.

مسئله ۲۲۱۸ رساله توضیح المسائل امام "جعاله آن است که انسان قرار بگذارد در مقابل کاری که برای او انجام می‌دهد مال معینی بدهد، مثلاً بگوید هر کس گمشده مرا پیدا کند ده تومان به او می‌دهم، به کسی که این قرار را می‌گذارد حائل و به کسی که کار را انجام می‌دهد عامل می‌گویند" در جعاله بانک معلوم نیست کدام حائل و چه کسی عامل است و حقیقت این است که شرکت پولی خواسته و از بانک وام گرفته است که این عمل با فرمایش دکتر داودی سومین سخنران سمینار صد در صد معامله ربوی است و در سایر قرار - دادهای بانکها ممکن است از این قبیل معاملات اشتباهاً صورت گرفته باشد که باید اصلاح گردد انشاء...

پانزدهمین نمایشگاه

بین‌المللی EXPO

شارجه

تاریخ شروع نمایشگاه: از ۶ آذرماه الی ۱۸ آذرماه ۱۳۷۰.

همانگونه که قبلاً به اطلاع کلیه صادرکنندگان محترم ایرانی رسیده است نحوه برگزاری نمایشگاه طبق روال همه‌ساله (عمده‌فروشی و خرده‌فروشی) برگزار می‌گردد و عموم شرکت‌کنندگان در این نمایشگاه می‌توانند از تک‌فروشی بالایی که نتیجه آن تحصیل ارز به صورت نقدی است، برخوردار شوند. لذا به کلیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان کالاهای ایرانی توصیه می‌گردد در این نمایشگاه بین‌المللی به صورت فعال شرکت کرده تا با ارائه محصولات به بازارهای جهانی توان صادراتی خود را بالا ببرند.

جهت کسب اطلاعات بیشتر از تاریخ نمایشگاههای بین‌المللی شارجه که همه ساله سه نوبت در شارجه برگزار می‌گردد می‌توانید با مسئولین دفتر نمایشگاه در تهران به آدرس: خیابان صف (باغ سپهسالار) کوچه مهندس الممالک - ساختمان دکتر فلسفی - طبقه سوم و با تلفن ۳۹۸۲۷۰ و فاکس ۸۲۰۲۵۹ و در شارجه با تلفن ۳۹۱۸۸۸ و تلکس 68306 EXPO EM, شارجه و فاکس 392888 شارجه هم‌روزه تماس حاصل فرمائید.

ضمناً به اطلاع صادرکنندگان محترم می‌رساند چنانچه توان تولید و موجودی کالای آنها جهت شرکت در نمایشگاه فوق محدود است می‌توانند از هم‌اکنون خود را برای شرکت در شانزدهمین نمایشگاه بین‌المللی خلیج فارس که از تاریخ ۳۰ بهمن‌ماه ۱۳۷۰ الی ۱۲ اسفند ماه ۱۳۷۰ برگزار می‌گردد، آماده نمایند.